

PRATITEE

VOL V | ISSUE 2026

E-MAGAZINE

DEPARTMENT
OF POLITICAL
SCIENCE

RADHA GOVINDA BARUAH COLLEGE

EDITOR
Anuska Manaili

TEACHER-IN-CHARGE
Dr. Deepan C Das

Principal's message

It is a moment of immense pleasure that the Department of Political Science, Radha Govinda Baruah College is publishing the e-magazine PRATITEE for the year 2026. It is a great endeavour to showcase the writing capabilities of the students. Such initiatives are always praiseworthy. Congratulations and Best Wishes.

Dr. Pranjit Kumar Nath
Principal, R. G. Baruah College Guwahati-25

Letter from the Editor

It is a profound privilege to be part of the fifth edition of our department's E-Magazine, PRATITEE. My heartfelt gratitude goes to Dr. Pranjit Kumar Nath, Principal of Radha Govinda Baruah College, for his unwavering encouragement.

This edition blooms with a wider vision—embracing social and political themes while celebrating the yearlong endeavors of our Political Science students. It mirrors their passions, dreams, and tireless dedication, weaving together effort and aspiration.

I remain deeply thankful to our esteemed faculty for entrusting me with this responsibility, and to Dr. Deepan C Das, for his constant support. My sincere appreciation also extends to Dr. Bidisha Bora, Head of the Department and Ms. Archana Borah for their invaluable guidance.

May the pages ahead reflect the beauty of our collective spirit. Thank you for believing in me.

Editor's
Anuska Manaili
Student-in-Charge

Message from Teacher-in-charge

It is with great pleasure that I present the fifth edition of our department e-magazine, "PRATITEE". This edition embodies the collective ideas, experiences, knowledge, beliefs, and reflections that shape our political framework.

Political science is more than a subject; it is a discipline that fosters informed citizenship, critical thinking, and responsible engagement with society. This e-Magazine serves as a platform for students to engage in intellectual discussions, express their insights, and critically analyze political developments that shape our society and the world at large.

At the outset, I extend my sincere gratitude to our respected Principal Sir for his continuous encouragement and support, and to our Head of the Department, Dr. Bidisha Bora and Ms. Archana Borah for providing the necessary guidance to make this initiative a success. I extend my heartfelt congratulations to the editorial team and all contributors for their relentless efforts and for creating such a vibrant discursive space. I extend my best wishes to them for a bright and promising future.

Dr. Deepan C Das
Teacher-in-charge

IN THIS ISSUE

- 1** India's Geopolitics: A Strategic Position in the Modern World
Priyanka Bora, 6th Semester (Page 1 to 3)
- 2** Geopolitics and Its Importance in the Modern World
Shekhar Mahaseth, 6th Semester (Page 4 to 5)
- 3** From Maps to Microchips: The New Face of Geo-Politics
Priti Saha, 6th Semester (Page 6 to 7)
- 4** Election: The Backbone of Democracy
Nandini Tiwari, 2nd Semeste (Page 8 to 9)
- 5** Citizenship
Abhishek Medhi, 6th Semester (Page 10 to 11)
- 6** Afghanistan-Pakistan border conflict
Manorama Boro, 2nd Semester (Page 12 to 13)
- 7** Assamese Section: ভাৰত আৰু ইয়াৰ চুবুৰীয়া সম্পৰ্ক
Dhanjit Barman, 6th Semester (Page 15 to 21)

India's Geopolitics: A Strategic Position in the Modern World

Priyanka Bora, 6th Semester

Geopolitics is an important concept in political science that explains how geography influences the political decisions and international relations of countries. The term combines two ideas: "geo," meaning earth or geography, and "politics," meaning the governance and power relations among nations. Geopolitics studies how factors such as location, borders, natural resources, population, and access to seas or trade routes shape the power and strategies of a country. In today's interconnected world, geopolitics plays a crucial role in determining how nations cooperate, compete, and sometimes come into conflict with each other.

For India, geopolitics holds special importance because of its strategic geographical location and its growing influence in global affairs. India is one of the largest countries in the world in terms of population and territory, and it is located in a region that connects several important parts of Asia. Because of this position, India plays an important role in maintaining regional balance and promoting cooperation among nations.

India's Neighbours and Regional Relations

India is located in South Asia and shares its borders with several countries such as China, Pakistan, Bangladesh, Nepal, Bhutan and Myanmar. These neighboring countries influence India's foreign policy and regional relations. Maintaining peaceful and cooperative relationships with neighbors is essential for economic development, regional security, and political stability. However, at times there may be disagreements over borders, resources, or political interests. In such situations, diplomatic discussions and peaceful negotiations become important tools for resolving conflicts and maintaining stability in the region.

India's geographical position also connects it to different cultural, economic, and political regions. Historically, the Indian subcontinent has been an important center of trade and cultural exchange. Ancient trade routes passed through India, linking it with Central Asia, Southeast Asia, and the Middle East. These historical connections have helped shape India's cultural diversity and its long tradition of international interaction.

India and the Indian Ocean

One of the most significant aspects of India's geopolitics is its access to the Indian Ocean. The Indian Ocean is one of the world's most important maritime regions because it connects major continents such as Asia, Africa, and Europe. A large portion of global trade, including energy supplies like oil and natural gas, passes through sea routes in this region. Because of this, the Indian Ocean has great economic and strategic importance for many countries.

India's presence along the Indian Ocean coastline allows it to play an important role in maintaining maritime security and ensuring safe trade routes. The stability of this region is important not only for India but also for the global economy. Therefore, India often works with other countries to promote cooperation, prevent piracy, and maintain peace in the Indian Ocean region.

Relations with Major Global Powers

Another key factor in India's geopolitics is its relationship with major global powers. Countries such as the United States, Russia and Japan have strong influence in international politics and economics. India maintains friendly relations and partnerships with these nations in areas such as trade, defense cooperation, technology, and education. These partnerships help India strengthen its economic growth and improve its global position.

India's growing economy has also increased its importance in global geopolitics. As one of the fastest developing economies, India has become an important market and a major contributor to global trade. Many countries see India as an important partner for economic cooperation, investment, and technological development. This economic strength helps India increase its influence in international decision-making.

International Participation and Diplomacy

Another important aspect of India's geopolitical role is its participation in international organizations and global discussions. India actively contributes to debates on issues such as climate change, global security, sustainable development, and economic cooperation. By participating in international forums and partnerships, India works with other countries to find solutions to global challenges.

India also promotes the idea of peaceful coexistence and mutual respect among nations. Through diplomacy, cultural exchange, and economic cooperation, India aims to build strong relationships with countries around the world. This approach reflects the belief that cooperation and dialogue are essential for maintaining peace and stability in international relations.

Geopolitical Challenges

At the same time, India must also address several geopolitical challenges. Issues such as border security, regional conflicts, energy needs, and economic competition require careful planning and strategic decision-making. The government must balance national interests with international cooperation in order to protect the country's security and promote long-term development.

Geopolitics also affects the daily lives of citizens in indirect ways. Decisions related to trade agreements, international partnerships, and security policies influence economic growth, job opportunities, and technological progress. Therefore, understanding geopolitics helps people become more aware of how global political decisions can affect their own country and society.

Conclusion

In conclusion, geopolitics plays a vital role in shaping India's position in the modern world. India's strategic location, strong economic growth, and active participation in global affairs make it an important player in international politics. By maintaining peaceful relations with neighbors, strengthening partnerships with major world powers, and promoting cooperation in the Indian Ocean region, India continues to enhance its influence in global geopolitics. As the world becomes more interconnected, India's geopolitical importance is likely to grow even further, making it a key contributor to regional stability and global progress.

Geopolitics and Its Importance in the Modern World

Shekhar Mahaseth, 6th Semester

Geopolitics is the study of how geography, power, and politics influence the relationships between countries. It examines how factors such as location, natural resources, borders, and population affect the decisions and strategies of nations. In the modern world, geopolitics plays a very important role in shaping international relations, global security, and economic cooperation. Countries often make political and strategic decisions based on their geographical advantages and challenges. Therefore, understanding geopolitics helps us understand why nations cooperate, compete, or sometimes come into conflict with each other.

One of the key elements of geopolitics is geography. The physical location of a country can influence its political and economic power. For example, countries that have access to oceans and important sea routes often develop strong trade networks. Similarly, countries that have rich natural resources such as oil, gas, minerals, or fertile land gain economic and strategic advantages. Because of these factors, many international disputes and alliances are connected to geographical interests.

Another important aspect of geopolitics is the competition for power among major countries. Powerful nations try to expand their influence in different regions of the world. This influence can be political, economic, military, or cultural. For instance, countries may create alliances, sign trade agreements, or establish military bases in other regions in order to strengthen their global position. These actions are often influenced by geopolitical strategies that aim to protect national interests and maintain global influence.

In recent years, geopolitics has become even more complex due to globalization and technological development. Issues such as cyber security, energy security, climate change, and international trade have become important parts of geopolitical discussions. For example, control over energy resources like oil and natural gas has become a major geopolitical issue because many countries depend on these resources for economic development. As a result, nations try to secure stable supply routes and partnerships.

Geopolitics also affects regional stability and conflicts. Many conflicts around the world are linked to territorial disputes, border disagreements, or competition for resources. At the same time, geopolitical cooperation can also promote peace and development. International organizations and diplomatic negotiations often help countries resolve disputes and maintain stability in different regions.

India also plays an important role in global geopolitics. Due to its strategic location in South Asia, large population, and growing economy, India is considered an important regional and global actor. India maintains diplomatic relations with many countries and participates in international organizations to promote peace, development, and cooperation. India's foreign policy often reflects geopolitical considerations related to security, trade, and regional stability.

In conclusion, geopolitics is a crucial concept for understanding the political and strategic behavior of nations. It explains how geography and power influence global relationships and international decision-making. In today's interconnected world, knowledge of geopolitics helps students and citizens better understand global events, international conflicts, and cooperation among countries. Therefore, studying geopolitics is very important for those who want to understand international politics and the changing dynamics of the modern world.

From Maps to Microchips: The New Face of Geo-Politics

Priti Saha, 6th Semester

Introduction

When we consider the world map, we see boundaries and countries. But what lies beyond these boundaries is a complex web of politics, strategy, and competition. Geo-politics is more than just geography. It is how geography shapes politics, strategies, and competitions on the global stage. The 21st century has seen geo-politics become more complex and dynamic than ever before. Today, geo-politics encompasses not only land and water but also technology, cyberspace, energy corridors, and global institutions.

Classical Bases of Geo-Politics

The roots of geo-political thought were planted by classical scholars who believed that geography defined politics and power. The early theories were all about territorial domination and geo-strategic location. Theories such as the Heartland Theory, Sea Power Theory, and Rimland Theory defined global politics during the World Wars and the Cold War era. These theories were formulated in the early twentieth century, but they continue to shape modern foreign policies and strategic planning.

Theoretical Perspectives: Realism, Liberalism, and Constructivism

For a better understanding of modern geo-politics, theoretical perspectives of International Relations help a great deal.

Realism perceives the world as a competitive arena where states are engaged in a struggle for power and security. Military power, strategic alliances, and economic competition reflect realist approaches, where the national interest is paramount.

Liberalism, on the other hand, focuses on cooperation and international institutions, trade, and diplomacy. Global institutions and economic interdependence are attempts to reduce conflicts and create stability. But even in cooperation, strategic thinking is involved.

Constructivism emphasizes the role of ideas, identities, and values. States' behavior is driven not only by material interests but also by historical experiences and national identity. Thus, global politics is as much shaped by perception and ideology as by power.

Shifting Global Power Structure

The 21st century has seen the end of the unipolar world and the growing reality of a multipolar world. The rising powers are increasingly asserting their influence in global governance. The strategic rivalry in the Indo-Pacific region illustrates how balance of power politics remains a reality in international relations.

Energy, Technology, and New Battlefields

Energy security remains a core issue in geo-political rivalries. Access to oil, gas, and natural resources is often the determinant of alliances and rivalries. At the same time, technology has become a new battlefield. Countries are competing in artificial intelligence, cyber security, semiconductor manufacturing, and digital infrastructure.

Cyber warfare and disinformation campaigns illustrate how power can be wielded without classical military power. The control of data and digital infrastructure has become as crucial as control of territory.

Climate Change and Emerging Challenges

Climate change has further widened the agenda of geo-politics. Environmental crises such as water shortages, rising sea levels, and climate migration have become new sources of rivalry. The melting Arctic and competition for natural resources illustrate how environmental changes shape strategic choices.

Conclusion

Geo-politics in the 21st century is a combination of the age-old struggle for power and the new realities of the global world. While the struggle for power between nations continues, cooperation and diplomacy are also necessary for maintaining global stability. The study of geo-politics through theoretical and practical approaches helps us understand conflicts, alliances, and future challenges. In a globalized world, sound leadership and diplomatic acumen are necessary for maintaining global peace and order.

Bibliography

1. Mackinder, H. J. *Democratic Ideals and Reality*.
2. Mahan, A. T. *The Influence of Sea Power upon History*.
3. Spykman, N. J. *The Geography of the Peace*.
4. Morgenthau, H. J. *Politics Among Nations*.
5. Keohane, R. O., & Nye, J. S. *Power and Interdependence*.

Election: The Backbone of Democracy

"The Ballot is stronger than the Bullet." – Abraham Lincoln

Nandini Tiwari, 2nd Semester

Elections are the foundation of the democratic system. They give citizens the right to choose their leaders and take part in shaping the country's future. India is the world's largest democratic country, and elections are held regularly every 5 years to maintain people's trust in governance.

Importance of Elections

Elections are essential for a healthy democracy. In India, voting is a fundamental right for every citizen aged 18 years and above. To vote, a person must register on the electoral roll. Voting is carried out through Electronic Voting Machines, which makes the process easy and secure. The secrecy of voting is maintained so that voters can choose freely without fear or pressure and by participating in elections, people contribute to shaping the political future of the country.

Election at Multiple Levels

India conducts elections at multiple levels. Panchayat and municipal elections focus on local development such as water supply, sanitation, and roads. State Assembly elections decide the government of each state, while Lok Sabha elections determine the national government. Each level of election plays an important role in governance.

Role of Election Commission

In India, the entire election process is managed by the Election Commission of India. It is an independent constitutional body that works to ensure that elections are free, fair, and transparent. It decides election schedules, supervises campaigns, and monitors polling and counting of votes. It also enforces rules to prevent misuse of power during elections and monitors political campaigns to maintain the integrity of the electoral process.

Challenges in Elections

Despite their importance, elections face several challenges. The use of money power, misinformation and criminalization of politics can affect fair competition. In recent years, fake news and social media influence have become a serious concern for voters. Political pressure can also influence voters' decisions. Ensuring free and fair elections requires strict monitoring, strong laws, and effective supervision by the Election Commission of India.

Voter Participation Rate

Indian elections involve massive planning. In the 2024 general elections, there were nearly 98 crore eligible voters and lakhs of polling stations across the country. The voter turnout was about 66%, reflecting active participation from citizens, including women and young voters. By 2025, the total number of registered voters crossed 99 crores, showing continuous growth in voter registration.

Role of Youth in Elections

Young voters play a crucial role in strengthening democracy. Their participation brings fresh ideas and energy into the political system. Students and young citizens are the future voters of the nation. Schools and colleges often organize mock elections, debates, and awareness programs to teach students about democracy. Students can help by spreading voter awareness, helping family members register, and understanding social issues. When youth actively vote and stay informed, they contribute to a more responsible and accountable government.

Conclusion

Elections are the backbone of democracy. Elections teach important values like equality, responsibility, and respect for the Constitution. When citizens vote wisely, they help build a government that works for the people. Thus, elections play a vital role in strengthening India's democracy and ensuring a better future for all. Therefore, a strong democracy depends not only on a fair electoral system but also on aware and responsible citizens who use their right to vote wisely.

CITIZENSHIP

Abhishek Medhi, 6th Semester

In political science, citizenship is much more than just holding a passport. It is a dynamic relationship between an individual and a political community (usually a state), defined by rights, duties, and a sense of identity.

Think of it as the "right to have rights," as philosopher Hannah Arendt famously put it.

1. The Three Pillars of Citizenship

According to the influential framework by T.H. Marshall, citizenship evolved in three distinct stages:

- **Civil Citizenship:** Liberty of person, freedom of speech, thought and faith, and the right to justice (18th century).
- **Political Citizenship:** The right to participate in the exercise of political power, as a member of a body invested with political authority or as an elector (19th century).
- **Social Citizenship:** The right to a modicum of economic welfare and security; the right to share to the full in the social heritage (20th century).

2. Theoretical Perspectives

Different schools of thought view the "ideal" citizenship differently:

Perspective	Core Idea	Focus
Liberalism	Citizenship is a legal status.	Protection of individual rights and personal autonomy.
Civic Republicanism	Citizenship is an active practice.	Duty to participate in politics and prioritize the "common good".
Communitarianism	Citizenship is rooted in specific culture.	Emphasis on belonging to a community.

3. How Citizenship is Acquired

Most modern states follow one of two legal principles for granting citizenship at birth:

1. **Jus Soli (Right of Soil):** Citizenship is determined by where you are born (common in the Americas).
2. **Jus Sanguinis (Right of Blood):** Citizenship is determined by the nationality of your parents, regardless of location (common in Europe and Asia).
3. **Naturalization:** The legal process through which a non-citizen acquires citizenship after meeting specific residency and legal requirements.

4. Modern Challenges

The concept of citizenship is currently being reshaped by globalization and technology:

- **Global Citizenship:** The idea that individuals have responsibilities to the world at large, not just their nation-state.
- **Digital Citizenship:** How we engage with political systems and communities through digital platforms.
- **Dual/Multiple Nationality:** The increasing trend of individuals holding legal ties to more than one country, challenging traditional notions of singular loyalty.

5. Formal vs. Substantive Citizenship

Political scientists often distinguish between having citizenship "on paper" and being able to use it in reality.

- **Formal Citizenship:** The legal status of being a member of a state (having the ID card).
- **Substantive Citizenship:** The actual ability to exercise the rights associated with that status. For example, a person might legally have the right to vote (formal), but if there are no polling stations in their language or area, they lack substantive citizenship.

6. The "Dimensions" of Citizenship

Modern scholarship often breaks citizenship down into four interconnected dimensions:

1. **Legal Status:** Defined by civil, political, and social rights.
2. **Rights:** The specific entitlements guaranteed by the state.
3. **Political Participation:** Active engagement in the democratic process (voting, protesting, or running for office).
4. **Sense of Belonging:** The psychological or cultural feeling of being "part of the nation."

7. Emerging Models of Citizenship

As the world becomes more interconnected, new models are challenging the traditional "one person, one state" idea:

Post-National Citizenship

This theory suggests that individual rights are increasingly protected by international human rights laws rather than just national ones. For example, an EU citizen has rights that follow them across different countries, regardless of their specific nationality.

Transnational Citizenship

As migration increases, many people maintain active political and social lives in two countries at once—sending remittances "home," voting in foreign elections, and staying connected via digital media.

Differentiated Citizenship

Proposed by theorists like Iris Marion Young, this argues that in diverse societies, treating everyone exactly the same can actually be unfair. Instead, it suggests that minority groups should be granted "group-differentiated rights" (like language protections or land rights) to ensure they have an equal standing in society.

8. Exclusion and "Second-Class" Citizenship

Citizenship is inherently "exclusionary"—by defining who is in, it automatically defines who is out.

- **Denizens:** Residents who live and work in a country legally (like Green Card holders) but lack full political rights (like voting).
- **Marginalization:** Even full citizens can be treated as "second-class" due to systemic racism, poverty, or gender discrimination, limiting their influence on the state.

Summary Table: Rights and Responsibilities

Type	Individual Receives (Rights)	Individual Gives (Duties)
Legal / Civil	Fair trial, freedom of speech	Obeying the law
Political	Right to vote, hold office	Staying informed, voting
Social / Economic	Education, healthcare, welfare	Paying taxes

Afghanistan–Pakistan Border Conflict

Manorama Boro, 2nd Semester

Geographical & Ethnic History of Afghanistan and Pakistan

Afghanistan and Pakistan share deep historical and cultural ties shaped by geography, migration and colonial boundaries.

Historical Background

For centuries, this region was ruled by ancient and medieval empires such as the Achaemenids, Mauryas, Kushans, Ghaznavids, and Mughals. Cities like Kabul, Kandahar, Peshawar, and Taxila were major centers of trade and culture. Tribal communities, especially Pashtun and Baloch groups, continued to maintain strong identities throughout these periods.

Geography

Afghanistan's rugged Hindu Kush mountains and Pakistan's varied landscape of mountains, plains, and deserts shaped settlement and movement. The difficult terrain allowed many border tribes to remain semi-independent and connected across regions.

The Durand Line (1893)

The modern border, called the Durand Line, was drawn by British India and Afghanistan in 1893. When Pakistan was formed in 1947, it inherited this boundary. Pakistan considers it an international border, while Afghanistan has questioned it because it divides ethnic groups — especially the Pashtuns.

Ethnic Composition

Both countries are ethnically diverse. The Pashtun belt stretches across both nations, and Baloch communities also live on both sides, creating strong cross-border cultural ties.

Afghanistan: Pashtuns, Tajiks, Hazaras, Uzbeks
Pakistan: Punjabis, Pashtuns, Sindhis, Baloch

Timeline of Events

February 21–22: Pakistan launches initial airstrikes, killing militants per Pakistani claims; UNAMA verifies at least 13 civilian deaths.

February 26: Taliban retaliates with attacks on Pakistani outposts; Pakistan responds with Operation Ghazab Lil Haq, striking Taliban sites in Kabul and Kandahar.

March 5–7: Clashes continue in Khost, Paktia, and others; Pakistan airstrikes hit Taliban positions, Taliban claims heavy Pakistani losses.

Impact of the Conflict

UNAMA documented 56 civilian deaths and 129 injuries in Afghanistan by March 6, with over 115,000 displaced there and 3,000 in Pakistan. Pakistan claims over 500 Taliban killed and hundreds of outposts destroyed by early March, while Taliban say they inflicted 300+ Pakistani deaths.

Current Status

As of early March 2026, fighting persists with airstrikes, artillery, and drones along the 2,600+ km Durand Line, amid Pakistan's refusal for talks until Taliban curb militants. China has mediated to reduce tensions.

Conclusion

The Afghanistan–Pakistan border conflict remains rooted in history, particularly the disputed Durand Line and the division of ethnic communities like the Pashtuns. While Pakistan recognizes the border as official, Afghanistan continues to question its legitimacy. This disagreement, combined with security concerns and cross-border movement, has kept tensions alive for decades. Lasting peace will depend on mutual understanding, cooperation, and respect for both political boundaries and shared cultural ties.

Assamese SECTION

ভাৰত আৰু ইয়াৰ চুবুৰীয়া সম্পৰ্ক

Dhanjit Barman, 6th Semester

বিশাল সাংস্কৃতিক বৈচিত্ৰ্য আৰু ঐতিহাসিক সমৃদ্ধি জাতি ভাৰতে কেইবাখনো দেশৰ সৈতে নিজৰ সীমা ভাগ কৰে, প্ৰতিটো সম্পৰ্কই নিজৰ প্ৰেক্ষাপট আৰু জটিলতাৰ ক্ষেত্ৰত অনন্য। বৈচিত্ৰ্যময় শৃংখলাৰে আৱৰি থকা দক্ষিণ এছিয়াত ভাৰতৰ ভৌগোলিক অৱস্থানে ইয়াৰ প্ৰতিবেশী দেশসমূহৰ সৈতে এক জটিল আৰু বহুমুখী সম্পৰ্ক মঞ্চ তৈয়াৰ কৰে। এই সম্পৰ্কসমূহ কেৱল আঞ্চলিক স্থিতিশীলতা আৰু নিৰাপত্তাৰ বাবেই নহয়, বিশ্ব মঞ্চত ভাৰতৰ আকাংক্ষাৰ বাবেও গুৰুত্বপূৰ্ণ। প্ৰতিখন চুবুৰীয়া দেশ-পাকিস্তান, চীন, নেপাল, ভূটান, বাংলাদেশ, শ্ৰীলংকা, আফগানিস্তান, আৰু মালদ্বীপ-ভাৰতৰ সৈতে এক অনন্য ইতিহাস ভাগ-বতৰা কৰে, যাৰ বৈশিষ্ট্য হৈছে সাংস্কৃতিক সম্পৰ্ক, ভাগ-বতৰা কৰা ঐতিহ্য, আৰু কেতিয়াবা প্ৰতিদ্বন্দ্বিতামূলক সীমান্ত আৰু ৰাজনৈতিক উত্তেজনা। এই লেখনিটোত ভাৰতৰ চুবুৰীয়া দেশৰ সৈতে সম্পৰ্কৰ বিষয়ে গভীৰভাৱে আলোচনা কৰা হৈছে, ইতিহাস, সংস্কৃতি, ৰাজনীতি, প্ৰতিৰক্ষা, বিষয়, আৰু কৌশলগত অংশীদাৰিত্বৰ দৰে বিভিন্ন দিশ অন্বেষণ কৰা হৈছে।

ভাৰত-বাংলাদেশৰ সম্পৰ্ক

ভাৰত আৰু বাংলাদেশৰ মাজৰ সম্পৰ্কই ভাগ-বতৰা কৰা ইতিহাস, সাংস্কৃতিক আত্মীয়তা, আৰু পাৰস্পৰিক কৌশলগত স্বার্থৰ চিৰস্থায়ী শক্তিৰ প্ৰমাণ হিচাপে থিয় দিছে। ১৯৭১ চনত বাংলাদেশ স্বাধীন ৰাষ্ট্ৰ হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰাৰ পিছে পৰা, ভাৰতৰ মুক্তিযুদ্ধৰ সময়ত ভাৰতৰ যথেষ্ট সমৰ্থন, এই দুয়োখন দক্ষিণ এছিয়াৰ প্ৰতিবেশী দেশৰ মাজত দ্বিপাক্ষিক সম্পৰ্ক এক ব্যাপক আৰু বহুমুখী অংশীদাৰিত্বলৈ পৰিণত হৈছে। এই সম্পৰ্কত উচ্চ পৰ্যায়ৰ ৰাজনৈতিক আদান-প্ৰদান, ব্যাপক বাণিজ্য আৰু অৰ্থনৈতিক সহযোগিতা, সাংস্কৃতিক আৰু জনসাধাৰণৰ মাজত সংযোগ, আৰু নিৰাপত্তা আৰু প্ৰতিৰক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত সহযোগিতা আলোকপাত কৰা।

ঐতিহাসিক আৰু সাংস্কৃতিক সম্পৰ্ক

ভাৰত-বাংলাদেশৰ সম্পৰ্কৰ ভেটি তেওঁলোকৰ ভাগ-বতৰা কৰা ইতিহাস আৰু সাংস্কৃতিক ঐতিহ্যৰ মাজত গভীৰভাৱে শিপাই আছে। ভাৰতৰ সহযোগত ১৯৭১ চনত বাংলাদেশৰ মুক্তি এই সম্পৰ্কৰ মূল শিলাস্তম্ভ। দুয়োখন দেশৰ মাজৰ সাংস্কৃতিক সংযোগে তেওঁলোকৰ আধুনিক ৰাজনৈতিক সীমাৰ বাহিৰলৈ বিস্তৃত, সংগীত, সাহিত্য আৰু উৎসৱৰ ভাগ-বতৰা পৰম্পৰে তেওঁলোকৰ গভীৰ আত্মীয়তাক আঙুলিয়াই দিয়ে।

ৰাজনৈতিক আৰু কৌশলগত অংশীদাৰিত্ব

ৰাজনীতি আৰু কৌশলৰ ক্ষেত্ৰত ভাৰত আৰু বাংলাদেশে আলোচনা আৰু সহযোগিতাৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ কূটনৈতিক সম্পৰ্ক বৃদ্ধি আৰু পাৰস্পৰিক উদ্বেগসমূহ সমাধানৰ বাবে ধাৰাবাহিকভাৱে কাম কৰি আহিছে। ২০১৫ চনৰ ভূমি সীমা চুক্তি "Land Boundary Agreement (LBA)" বা "India-Bangladesh Land Boundary Agreement" যিয়ে (Enclave) ভাৰত আৰু বাংলাদেশে নিজৰ নিজৰ ভূখণ্ডত থকা চিটমহলসমূহ বিনিময়ৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিছিল আৰু দীৰ্ঘদিনীয়া সীমান্ত বিবাদৰ সমাধান কৰিছিল, ই তেওঁলোকৰ ৰাজনৈতিক সংযোগৰ পৰিপক্কতা আৰু গভীৰতাৰ উদাহৰণ দাঙি ধৰিছে। দুয়োখন ৰাষ্ট্ৰই নিয়মিতভাৱে যৌথ পৰামৰ্শদাতা আয়োগৰ বৈঠক অনুষ্ঠিত কৰি দ্বিপাক্ষিক আৰু আঞ্চলিক বিষয়সমূহৰ ওপৰত আলোচনা কৰে।

অৰ্থনৈতিক সহযোগিতা আৰু সংযোগ

ভাৰত আৰু বাংলাদেশৰ মাজত অৰ্থনৈতিক সম্পৰ্ক যথেষ্ট বৃদ্ধিৰ সাক্ষী হৈছে, ভাৰত দক্ষিণ এছিয়াত বাংলাদেশৰ সৰ্ববৃহৎ বাণিজ্যিক অংশীদাৰ। দুয়োদেশ পথ, ৰেল, পানী, আৰু বিমান সংযোগৰ জৰিয়তে সংযোগ বৃদ্ধিৰ ক্ষেত্ৰত অগ্ৰগতি লাভ কৰিছে, যাৰ ফলত কেৱল বাণিজ্যই নহয়, মানুহৰ মাজত যোগাযোগৰ সুবিধাও হৈছে। এই ক্ষেত্ৰত ভাৰত-বাংলাদেশ Protocol on Inland Water Transit and Trade (PIWTT), ৰ দৰে পদক্ষেপসমূহে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰিছে। তদুপৰি ভাৰতে বাংলাদেশক বিভিন্ন আন্তঃগাঁথনি আৰু উন্নয়নমূলক প্ৰকল্পৰ বাবে ঋণৰ ৰেখা সম্প্ৰসাৰণ কৰি অৰ্থনৈতিক সংযোগক শক্তিশালী কৰি তুলিছে।

প্ৰতিৰক্ষা আৰু নিৰাপত্তাৰ সহযোগিতা

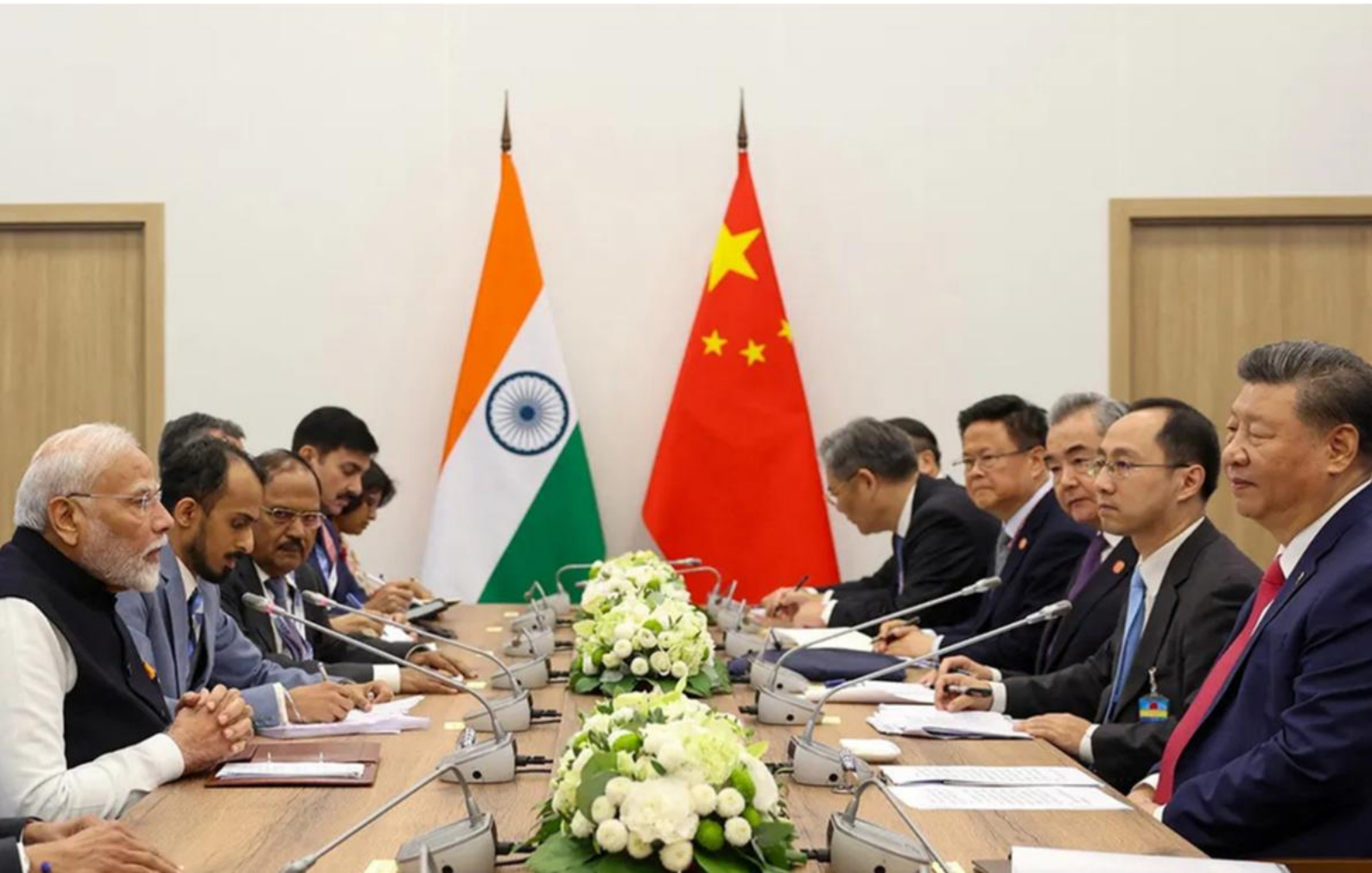
নিৰাপত্তা আৰু প্ৰতিৰক্ষা সহযোগিতা ভাৰত-বাংলাদেশৰ অংশীদাৰিত্বৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ। দুয়োখন দেশেই যৌথ সামৰিক অনুশীলন, উচ্চ পৰ্যায়ৰ প্ৰতিৰক্ষা আলোচনা, প্ৰশিক্ষণ বিনিময় আদিত লিপ্ত হয়। এই সহযোগিতা সামুদ্ৰিক নিৰাপত্তা, সন্ত্ৰাসবাদ বিৰোধী, আৰু চোৰাংচোৰা তথ্য বিনিময়লৈকে বিস্তৃত, যিয়ে আঞ্চলিক স্থিতিশীলতা আৰু নিৰাপত্তাৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ দায়বদ্ধতাক প্ৰতিফলিত কৰে।

ভাৰত-চীনৰ সম্পৰ্ক

বিশ্বৰ দুখন পুৰণি সভ্যতা হিচাপে ভাৰত আৰু চীনৰ সাংস্কৃতিক, অৰ্থনৈতিক আৰু কূটনৈতিক পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ এক দীঘলীয়া ইতিহাস আছে। কিন্তু সমসাময়িক যুগত তেওঁলোকৰ সম্পৰ্কৰ বৈশিষ্ট্য হৈছে সীমা বিবাদ, অৰ্থনৈতিক প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা আৰু ভূ-ৰাজনৈতিক কৌশলৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত প্ৰতিযোগিতা আৰু সহযোগিতাৰ জটিল মিশ্ৰণ। এই সম্পৰ্ক কেৱল এছিয়া মহাদেশৰ বাবেই নহয়, বিশ্বৰ ভূ-ৰাজনীতিৰ বাবেও গুৰুত্বপূৰ্ণ, দুয়োটা ৰাষ্ট্ৰই উদীয়মান মহাশক্তি হিচাপে উচ্চতাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখে।

ঐতিহাসিক পটভূমি

ভাৰত আৰু চীনৰ মাজত ঐতিহাসিক পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া-কলাপ প্ৰধানকৈ শান্তিপূৰ্ণ হৈ আহিছে, বেছম পথৰ বাণিজ্য আৰু ভাৰতৰ পৰা চীনলৈ বৌদ্ধ ধৰ্ম প্ৰসাৰেৰে সমৃদ্ধ হৈছে। ২০ শতিকাত অৱশ্যে ডুখণ্ডৰ বিবাদৰ ফলত সম্পৰ্কটো টান হৈ পৰিছিল, বিশেষকৈ ১৯৬২ চনত অক্সাই চিন আৰু অৰুণাচল প্ৰদেশ অঞ্চলত লৈ হোৱা সীমান্ত যুদ্ধে এই সংঘাতে অনাস্থা আৰু অমীমাংসিত সীমান্ত সমস্যাই দ্বিপাক্ষিক সম্পৰ্কত প্ৰভাৱ পেলাইছে।

কৌশলগত অংশীদাৰিত্ব আৰু আঞ্চলিক নিৰাপত্তা

সীমান্ত বিবাদ আৰু সামৰিক সংঘৰ্ষ

প্ৰকৃত নিয়ন্ত্ৰণ ৰেখা (Line of Actual Control, LAC) হিমালয় পৰ্বতমালাৰ ওপৰেৰে বিস্তৃত ভাৰত আৰু চীনৰ মাজত বাস্তৱিক সীমান্ত হিচাপে কাম কৰে। অসংখ্য আলোচনা আৰু আস্থা গঢ়ি তোলাৰ ব্যৱস্থাপনাৰ পিছতো কেইবাটাও ক্ষেত্ৰত সীমান্ত অসংজ্ঞায়িত হৈ আছে, যাৰ ফলত সময়ে সময়ে সংঘৰ্ষ সৃষ্টি হয়, যিটো ২০২০ চনত গালৱান উপত্যকাত সংঘটিত হোৱা আটাইতকৈ শেহতীয়া আৰু উল্লেখযোগ্য সংঘৰ্ষ। এই ঘটনাসমূহে ভাৰত-চীন সীমান্ত সম্পৰ্কৰ অস্থিৰতা আৰু তীব্ৰতা হোৱাৰ সন্ভাৱনাৰ ওপৰত আলোকপাত কৰে।

অৰ্থনৈতিক সম্পৰ্ক আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা

অৰ্থনৈতিকভাৱে ভাৰত আৰু চীন দুয়োখনেই বিশ্বৰ মঞ্চত উল্লেখযোগ্য খেলুৱৈ, দুয়োখন দেশৰ মাজত বাণিজ্যই আকৰ্ষণীয় পৰিমাণত উপনীত হৈছে। চীন ভাৰতৰ অন্যতম বৃহৎ বাণিজ্যিক অংশীদাৰ, প্ৰযুক্তি, ঔষধ, উৎপাদনকে ধৰি বিভিন্ন খণ্ডত জড়িত। কিন্তু এই অৰ্থনৈতিক সম্পৰ্কত চীনৰ পক্ষত এক উল্লেখযোগ্য বাণিজ্যিক ভাৰসাম্যহীনতাও দেখা যায়, যিটো ভাৰতে সমাধান কৰিব বিচাৰিছে। অৰ্থনৈতিক প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা এছিয়া আৰু ইয়াৰ বাহিৰত বজাৰ আৰু প্ৰভাৱৰ বাবে প্ৰতিযোগিতালৈকে বিস্তৃত, দুয়োটা ৰাষ্ট্ৰই সমগ্ৰ অঞ্চলটোত আন্তঃগাঁথনি প্ৰকল্পত বিনিয়োগ কৰে।

কূটনৈতিক আৰু ভূ-ৰাজনৈতিক গতিবিধা

কূটনৈতিক দিশত ভাৰত আৰু চীনৰ প্ৰতিযোগিতা আৰু সহযোগিতাৰ এক জটিল নৃত্য লিপ্ত হৈছে। তেওঁলোকে BRICS (ব্ৰাজিল, ৰাছিয়া, ভাৰত, চীন, আৰু দক্ষিণ আফ্ৰিকা) আৰু চাংহাই সহযোগিতা সংস্থাৰ দৰে বহুপক্ষীয় মঞ্চত একেলগে কাম কৰে, বাণিজ্য, জলবায়ু পৰিৱৰ্তন, শক্তি নিৰাপত্তাৰ দৰে ভাগ-বতৰা স্বার্থৰ ওপৰত আলাপ কৰে। কিন্তু এছিয়াত তেওঁলোকৰ প্ৰভাৱ সম্প্ৰসাৰণৰ প্ৰচেষ্টাত ভূ-ৰাজনৈতিক প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা স্পষ্ট হৈ পৰিছে, চীন চৰকাৰৰ এক গোলকীয় আন্তঃগাঁথনি আৰু অৰ্থনৈতিক বিকাশৰ কৌশল (Belt and Road Initiative, BRI) ভাৰতীয় সাৰ্বভৌমত্ব আৰু আঞ্চলিক আধিপত্যৰ ওপৰত ইয়াৰ প্ৰভাৱক লৈ ভাৰত চিন্তিত।

বহল এছিয়া-পেচিফিক অঞ্চলটোত ভাৰত আৰু চীনৰ মাজত কৌশলগত প্ৰতিযোগিতাৰ থিয়েটাৰ, দুয়োখন ৰাষ্ট্ৰই অঞ্চলটোত অন্যান্য দেশৰ সৈতে নিজৰ নিৰাপত্তা আৰু অৰ্থনৈতিক সম্পৰ্ক শক্তিশালী কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। ভাৰতৰ "Act East" নীতি আৰু আমেৰিকা, জাপান, আৰু অষ্ট্ৰেলিয়াৰ সৈতে কোৱাড (চতুৰ্ভুজীয় নিৰাপত্তা আলোচনা)ত অংশগ্ৰহণে ভাৰত-প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত চীনৰ ক্ৰমবৰ্ধমান আত্মবিশ্বাসীতাৰ প্ৰতিসমতা হিচাপে দেখা গৈছে। ইয়াৰ বিপৰীতে পাকিস্তানৰ সৈতে চীনৰ ঘনিষ্ঠ অংশীদাৰিত্ব আৰু ভাৰত মহাসাগৰত চীনৰ আগ্ৰাসনক নতুন দিল্লীত সন্দেহৰ দৃষ্টিৰে চোৱা হৈছে।

আগুৱাই যোৱাৰ পথ

এই প্ৰত্যাহ্বানসমূহৰ মাজতো ভাৰত আৰু চীন দুয়োখনেই সংঘাত বোধ কৰিবলৈ আৰু আঞ্চলিক স্থিতিশীলতা নিশ্চিত কৰিবলৈ নিজৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা পৰিচালনাৰ গুৰুত্ব স্বীকাৰ কৰিছে। উচ্চ পৰ্যায়ৰ কূটনৈতিক যোগাযোগ আৰু আলোচনা অব্যাহত আছে, যাৰ লক্ষ্য হৈছে বিতৰ্কিত সমস্যাসমূহ সমাধান কৰা আৰু পাৰস্পৰিক আগ্ৰহৰ ক্ষেত্ৰসমূহ অন্বেষণ কৰা। ভাৰত আৰু চীনৰ মাজৰ সম্পৰ্ক প্ৰতিযোগিতা আৰু সহযোগিতাৰ এক সূক্ষ্ম ভাৰসাম্য, দুয়োখন দেশেই দ্বিপাক্ষিক অভিযোগসমূহ সমাধান কৰাৰ লগতে শান্তিপূৰ্ণ সহায়স্বানৰ কাঠামো গঢ়ি তোলাৰ প্ৰয়াস কৰাৰ সমান্তৰালভাৱে বিশ্বৰ মঞ্চত নিজৰ আৱেদনৰ পথ প্ৰদৰ্শন কৰিছে।

ভাৰত-শ্ৰীলংকাৰ সম্পৰ্ক

ভাৰত মহাসাগৰৰ চুবুৰীয়া দুখন ৰাষ্ট্ৰ ভাৰত আৰু শ্ৰীলংকাৰ মাজত প্ৰাচীন কালৰ পৰা আধুনিক যুগলৈকে শতিকাজুৰি চলি থকা গভীৰ আৰু বহুমুখী সম্পৰ্ক আছে। ঐতিহাসিক, সাংস্কৃতিক আৰু অৰ্থনৈতিক সম্পৰ্কত শিপাই থকা এই দ্বিপাক্ষিক সম্পৰ্কটো বিভিন্ন পৰ্যায়ৰ মাজেৰে বিকশিত হৈছে, যাৰ বৈশিষ্ট্য হৈছে ঘনিষ্ঠ বন্ধুত্ব, উত্তেজনা আৰু সহযোগিতাৰ সময়। বিশ্বৰ মঞ্চত দক্ষিণ এছিয়াৰ কৌশলগত গুৰুত্ব বৃদ্ধি পোৱাৰ লগে লগে ভাৰত আৰু শ্ৰীলংকাৰ মাজৰ সম্পৰ্কই আঞ্চলিক স্থিতিশীলতা আৰু সমৃদ্ধিৰ ক্ষেত্ৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে।

ৰাজনৈতিক আৰু কৌশলগত মাত্ৰা

ভাৰত আৰু শ্ৰীলংকাৰ মাজৰ ৰাজনৈতিক সম্পৰ্কত উত্থান-পতনৰ অংশ দেখা গৈছে, যিটো শ্ৰীলংকাৰ ভিতৰৰ আভ্যন্তৰীণ গতিশীলতা, ইয়াৰ গৃহযুদ্ধকে ধৰি, আৰু ভাৰত মহাসাগৰ অঞ্চলৰ ডু-ৰাজনৈতিক প্ৰতিযোগিতাৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈছে। আশীৰ দশকত শ্ৰীলংকাৰ জনগোষ্ঠীয় সংঘাতত ভাৰত জড়িত হোৱা আৰু তাৰ পিছত ভাৰতীয় শান্তি ৰক্ষা বাহিনী (Indian Peace Keeping Force, IPKF) ৰ অভিযানে দ্বিপাক্ষিক ধাৰণাত স্থায়ী প্ৰভাৱ পেলাইছে। শেহতীয়া বছৰবোৰত দুয়োটা ৰাষ্ট্ৰই আঞ্চলিক স্থিতিশীলতা আৰু নিৰাপত্তা বজাই ৰখাৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকৰ ভাগ-বতৰা স্বার্থ স্বীকাৰ কৰি আস্থা পুনৰ গঢ়ি তুলিবলৈ আৰু কূটনৈতিক আৰু নিৰাপত্তা সম্পৰ্ক শক্তিশালী কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে।

নিৰাপত্তা আৰু প্ৰতিৰক্ষা সহযোগিতা

ভাৰত আৰু শ্ৰীলংকাই সামুদ্ৰিক সুৰক্ষা, সন্ত্ৰাসবাদ বিৰোধী, আৰু মানৱীয় সাহায্য আৰু দুৰ্যোগ সাহায্য অভিযানৰ দৰে সামৰিক প্ৰত্যাহ্বানসমূহৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিবলৈ নিৰাপত্তা আৰু প্ৰতিৰক্ষা সহযোগিতা বৃদ্ধিৰ ওপৰত ক্ৰমান্বয়ে মনোনিৱেশ কৰিছে। ষোঁথ সামৰিক অনুশীলন, উচ্চ পৰ্যায়ৰ প্ৰতিৰক্ষা আলোচনা, আৰু প্ৰশিক্ষণ বিনিময় এই ক্ৰমবৰ্ধমান নিৰাপত্তা অংশীদাৰিত্বৰ উপাদান।

বিষয় আৰু প্ৰত্যাহ্বান

শক্তিশালী সম্পৰ্ক থকাৰ পিছতো এই সম্পৰ্কই প্ৰত্যাহ্বানৰ সন্মুখীন হৈছে, য'ত আছে পালক জলদ্বীপত তামিলনাডুৰ মাছমৰীয়াসকলৰ মাছমৰীয়াৰ অধিকাৰ সম্পৰ্কীয় বিষয়সমূহ, আন্তঃগাঁথনি প্ৰকল্পৰ জৰিয়তে শ্ৰীলংকাত চীনৰ ক্ৰমবৰ্ধমান প্ৰভাৱক লৈ ভাৰতত উদ্বেগ, শ্ৰীলংকাৰ জনগোষ্ঠীয় তামিল জনসংখ্যাক কেন্দ্ৰ কৰি ৰাজনৈতিক সংবেদনশীলতা। দুয়োখন দেশেই এই বিষয়সমূহৰ ওপৰত আলোচনা আৰু কূটনৈতিক সংযোগৰ জৰিয়তে পৰিচালনা কৰি আছে।

শেহতীয়া উন্নয়ন আৰু ভৱিষ্যতৰ সন্ত্ৰাস

শেহতীয়া বছৰবোৰত অৰ্থনৈতিক সহযোগিতা গভীৰ কৰাৰ প্ৰচেষ্টা দেখা গৈছে, বন্দৰ, শক্তি সংযোগ, আৰু মানুহৰ মাজত যোগাযোগৰ জৰিয়তে সংযোগ বৃদ্ধিৰ পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰা হৈছে। কভিড-১৯ মহামাৰীয়ে সৃষ্টি কৰা ভাগ-বতৰা তথা প্ৰত্যাহ্বানসমূহেও দুয়োখন দেশ ঘনিষ্ঠ কৰি তুলিছে, ভাৰতে শ্ৰীলংকাক "ভেকচিন মৈত্ৰী" পদক্ষেপৰ অধীনত ভেকচিন সাহায্য প্ৰদান কৰিছে।

ঐতিহাসিক আৰু সাংস্কৃতিক সম্পৰ্ক

ভাৰত আৰু শ্ৰীলংকাৰ মাজৰ সম্পৰ্ক ইতিহাসত ডুব যোৱা, হাজাৰ হাজাৰ বছৰ আগৰ সাংস্কৃতিক আৰু ধৰ্মীয় আদান-প্ৰদান। ভাৰতৰ পৰা উৎপত্তি হোৱা বৌদ্ধ ধৰ্ম শ্ৰীলংকাৰ প্ৰধান ধৰ্ম আৰু দুয়োখন দেশৰ মাজত এক উল্লেখযোগ্য সাংস্কৃতিক সেতু গঠন কৰে। প্ৰাচীন ভাৰতীয় মহাকাব্য ৰামায়ণেও ঐতিহাসিক সম্পৰ্ক প্ৰতিফলিত হৈছে, য'ত শ্ৰীলংকাৰ আখ্যানত বিশিষ্টভাৱে উল্লেখ আছে।

অৰ্থনৈতিক সম্পৰ্ক আৰু বাণিজ্য

ভাৰত শ্ৰীলংকাৰ অন্যতম বৃহৎ বাণিজ্যিক অংশীদাৰ, বাণিজ্যই বহুতো সামগ্ৰী আৰু সেৱা সামৰি লৈছে। ২০০০ চনৰ পৰা কাৰ্যকৰী হোৱা ভাৰত শ্ৰীলংকা মুক্ত বাণিজ্য চুক্তি (Indo-Sri Lanka Free Trade Agreement, Signed on December 28, 1998, ISFTA) ৰ ফলত দ্বিপাক্ষিক বাণিজ্য যথেষ্ট বৃদ্ধি পাইছে। কিন্তু সম্প্ৰসাৰিত বিস্তৃত অৰ্থনৈতিক অংশীদাৰিত্ব চুক্তি (Comprehensive Economic Partnership Agreement, CEPA)ৰ বাবে আলোচনাই বাধাৰ সন্মুখীন হৈছে, যিয়ে অৰ্থনৈতিক সংহতিৰ জটিলতাক প্ৰতিফলিত কৰিছে। ইয়াৰ উপৰিও ভাৰতে শ্ৰীলংকাত বিনিয়োগ আৰু উন্নয়ন প্ৰকল্পত অৱদান যোগায়, যিয়ে আন্তঃগাঁথনি, শক্তি, আৰু সম্প্ৰদায় উন্নয়ন কাৰ্যসূচী সামৰি লয়, বিশেষকৈ গৃহযুদ্ধৰ পিছৰ পুনৰ্গঠন পৰ্যন্ত।

ভাৰত-আফগানিস্তানৰ সম্পৰ্ক

ভাৰত আৰু আফগানিস্তানৰ মাজত এক যুগৰ পৰা বিস্তৃত সম্পৰ্ক আছে, য'ত চহকী ঐতিহাসিক সম্পৰ্ক, সাংস্কৃতিক আদান-প্ৰদান আৰু পাৰস্পৰিক সন্মান আছে। এই চিৰস্থায়ী সম্পৰ্কটোৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, আৰু মানবীয় দিশকে ধৰি বহুতো ক্ষেত্ৰত সামৰি লৈ বিকশিত হৈছে, যিয়ে তেওঁলোকৰ দ্বিপাক্ষিক সম্পৰ্কৰ জটিলতা আৰু গভীৰতাক প্ৰতিফলিত কৰিছে। শেহতীয়াকৈ আঞ্চলিক অস্থিৰতা আৰু ভূ-ৰাজনৈতিক পৰিৱৰ্তনে সৃষ্টি কৰা প্ৰত্যাহ্বানৰ মাজতো ভাৰত আফগানিস্তানৰ শান্তি আৰু উন্নয়নৰ অভিযানত অটল অংশীদাৰ হৈয়েই আছে।

ঐতিহাসিক আৰু সাংস্কৃতিক সংযোগ

ভাৰত আৰু আফগানিস্তানৰ মাজত ঐতিহাসিক আৰু সাংস্কৃতিক সম্পৰ্ক গভীৰ, ইয়াৰ পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া-কলাপ সিন্ধু উপত্যকা সভ্যতাৰ পৰাই আৰম্ভ হৈছে। ইতিহাসৰ বুকুত বৰ্তমান ভাৰত আৰু আফগানিস্তান নামেৰে জনাজাত অঞ্চলসমূহৰ মাজৰ ধাৰণা, সামগ্ৰী আৰু মানুহৰ যথেষ্ট আদান-প্ৰদানৰ সাক্ষী হৈ আহিছে। ভাৰতৰ পৰা আফগানিস্তানলৈ বৌদ্ধ ধৰ্মৰ প্ৰসাৰ আৰু বিভিন্ন সময়ত ভাৰতীয় সংস্কৃতি আৰু স্থাপত্যৰ ওপৰত আফগান শাসকসকলৰ প্ৰভাৱ এই গভীৰ সংযোগৰ প্ৰমাণ।

অৰ্থনৈতিক আৰু উন্নয়নমূলক সহযোগিতা

আন্তঃগাঁথনি, শিক্ষা, স্বাস্থ্য, আৰু সামৰ্থ্য বিকাশৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি তালিবানৰ পিছৰ যুগত আফগানিস্তানৰ উন্নয়নমূলক প্ৰচেষ্টাত ভাৰতে অন্যতম অৱিচ্ছেদ্য যোগাই আহিছে। আফগানিস্তানত ভাৰতে পুঁজিৰে আগবোৱা উল্লেখযোগ্য প্ৰকল্পসমূহৰ ভিতৰত আফগান সংসদ ভৱন, ভাৰত-আফগানিস্তান বন্ধুত্ব বান্ধ (ছালমা বান্ধ), আৰু আন বহুতো আন্তঃগাঁথনি প্ৰকল্প নিৰ্মাণ। ভাৰতৰ সাহায্য আফগান ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে বৃত্তি কাৰ্যসূচী আৰু আফগান চৰকাৰী কৰ্মচাৰীৰ বাবে প্ৰশিক্ষণৰ ক্ষেত্ৰতো বিস্তৃত হৈ আফগানিস্তানৰ মানৱ মূলধনক শক্তিশালী কৰে।

ৰাজনৈতিক সম্পৰ্ক আৰু শান্তিৰ বাবে সমৰ্থন

আফগান নেতৃত্বাধীন, আফগান মালিকানাধীন আৰু আফগান নিয়ন্ত্ৰিত শান্তি প্ৰক্ৰিয়াৰ পোষকতা কৰি ভাৰতে গণতান্ত্ৰিক আৰু সাৰ্বভৌম আফগানিস্তানক ধাৰাবাহিকভাৱে সমৰ্থন কৰি আহিছে। আফগানিস্তানৰ ভৱিষ্যতৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় মঞ্চত ভাৰতৰ অংশগ্ৰহণে অঞ্চলটোত শান্তি আৰু স্থিতিশীলতাৰ প্ৰতি ভাৰতৰ দায়বদ্ধতা উজ্জ্বল কৰি তুলিছে। ২০১১ চনত স্বাক্ষৰিত কৌশলগত অংশীদাৰিত্ব চুক্তিখনে বিভিন্ন খণ্ডত নিজৰ নিয়োজিততা গভীৰ কৰাৰ বাবে দুয়োটা ৰাষ্ট্ৰৰ প্ৰতিশ্ৰুতি আৰু অধিক দৃঢ় কৰি তুলিছে।

নিৰাপত্তা আৰু কৌশলগত চিন্তা

আফগানিস্তানত ভাৰতৰ সামৰিক উপস্থিতি নাথাকিলেও সামৰিক সাহায্য আৰু আফগান নিৰাপত্তা বাহিনীক প্ৰশিক্ষণৰ জৰিয়তে দেশৰ নিৰাপত্তা যন্ত্ৰত অৱদান যোগাইছে। আফগানিস্তানৰ নিৰাপত্তা গতিশীলতা, বিশেষকৈ সন্মতবাদ আৰু উগ্ৰবাদে সৃষ্টি কৰা ভাৱকি পাৰস্পৰিক চিন্তাৰ বিষয়। আফগানিস্তান যাতে ভাৰত বিৰোধী উগ্ৰপন্থী সংগঠনৰ নিৰাপদ আশ্ৰয়স্থল নহয় তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি ভাৰতৰ আগ্ৰহ ইয়াৰ কৌশলগত হিচাপৰ এক উল্লেখযোগ্য দিশ।

মানবীয় সাহায্য আৰু সাংস্কৃতিক বিনিময়

বিশেষকৈ সংকটৰ সময়ত আফগানিস্তানক ভাৰতে দিয়া মানবীয় সাহায্যই দুয়োটা জনগোষ্ঠীৰ মাজত থকা মমতা আৰু সংহতিৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। সাহায্য সামগ্ৰী প্ৰেৰণৰ পৰা আৰম্ভ কৰি মেডিকেল ডিছা প্ৰদানলৈকে ভাৰতে আফগানিস্তানৰ কাষত থিয় দিয়াৰ প্ৰয়াস কৰিছে। শিল্প, চিনেমা, আৰু সংগীতৰ জৰিয়তে সাংস্কৃতিক বিনিময়ই দুয়োখন দেশৰ জনসাধাৰণক ওচৰলৈ অনাত, ভাগ-বতৰা কৰা ঐতিহ্যক উদযাপন কৰাত আৰু পাৰস্পৰিক বুজাবুজিৰ পোষকতা কৰাত ভূমিকা অব্যাহত ৰাখিছে।

ভাৰত-পাকিস্তান সম্পর্ক

ভাৰত আৰু পাকিস্তানৰ মাজৰ সম্পর্ক আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় কূটনীতিৰ অন্যতম জটিল আৰু প্ৰত্যাহ্বানমূলক, ১৯৪৭ চনত স্বাধীনতাৰ পিছত ধাৰাবাহিকভাৱে উচ্চ-নিম্নতাৰে চিহ্নিত কৰা হৈছে। এই দ্বিপাক্ষিক সম্পর্ক ঐতিহাসিক, ধৰ্মীয় আৰু ৰাজনৈতিক কাৰকৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হয়, যাৰ ফলত বহুমুখী আৰু প্ৰায়ে উত্তেজনাপূৰ্ণ গতিশীলতাৰ সৃষ্টি হয়। তেওঁলোকৰ বিবাদৰ মূলতে আছে নিৰাপত্তা, সন্ত্ৰাসবাদ আৰু আঞ্চলিক প্ৰভাৱৰ সৈতে জড়িত উদ্বেগসমূহ লগতে বিশেষকৈ কাশ্মীৰ অঞ্চলৰ ওপৰত ভূখণ্ডীয় সাৰ্বভৌমত্বৰ বিষয়সমূহ।

ঐতিহাসিক প্ৰসংগ

১৯৪৭ চনত ব্ৰিটিছ ভাৰতৰ বিভাজনৰ ফলত ভাৰত আৰু পাকিস্তানৰ সৃষ্টি হৈছিল, বিশেষকৈ ৰাজকীয় ৰাজ্য জম্মু-কাশ্মীৰক লৈ সংঘাতৰ বীজ সিঁচিছিল। এই বিতৰ্কিত বিভাজনৰ ফলত তিনিটা বৃহৎ যুদ্ধ (১৯৪৭, ১৯৬৫ আৰু ১৯৭১) আৰু অসংখ্য সৰু সৰু সংঘাত হৈছে। গণ প্ৰজনন আৰু সাম্প্ৰদায়িক হিংসাৰ বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ বিভাজনৰ উত্তৰাধিকাৰে দুয়োটা জাতিৰ মেনাজগত আৰু ৰাজনীতিত স্থায়ী প্ৰভাৱ পেলাইছে।

কাশ্মীৰৰ বিবাদ

কাশ্মীৰক লৈ হোৱা বিবাদ ভাৰত আৰু পাকিস্তানৰ মাজত কেন্দ্ৰীয় বিষয় হৈয়েই আছে। দুয়োখন দেশেই এই অঞ্চলটোৰ সম্পূৰ্ণৰূপে দাবী কৰে যদিও ইয়াৰ কিছু অংশহে নিয়ন্ত্ৰণ কৰে। ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ প্ৰস্তাৱ আৰু জনমতৰ জৰিয়তে মধ্যস্থতা কৰাৰ প্ৰচেষ্টাই বহনক্ষম সমাধানৰ দিশত আগবাঢ়ি পৰা নাই, যাৰ ফলত কাশ্মীৰৰ সামৰিক আৰু কূটনৈতিক সংঘৰ্ষৰ মূল বিন্দু হৈ পৰিছে।

পাৰমাণৱিক মাত্ৰা

২০ শতিকাৰ শেষৰ ফালে দুয়োখন দেশৰ পাৰমাণৱিককৰণে এই সংঘাতত এক নতুন মাত্ৰা যোগ কৰিলে, দক্ষিণ এছিয়াত পাৰমাণৱিক সংঘাতৰ সন্ত্ৰাসনাক লৈ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সমাজে উদ্বেগ প্ৰকাশ কৰে। ১৯৯৮ চনত দুয়োখন ৰাষ্ট্ৰই কৰা পাৰমাণৱিক পৰীক্ষাই উত্তেজনা বৃদ্ধি কৰিছিল যদিও সংঘৰ্ষৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ বিষয়েও পাৰস্পৰিক বুজাবুজিৰ সৃষ্টি কৰিছিল, যাৰ উদাহৰণ আছিল ১৯৯৯ চনত লাহোৰ ঘোষণাপত্ৰ, যাৰ লক্ষ্য আছিল দ্বিপাক্ষিক সম্পর্ক উন্নত কৰা আৰু পাৰমাণৱিক সংঘৰ্ষ এৰাই চলা।

সন্ত্ৰাসবাদ আৰু নিৰাপত্তাৰ বিষয়

ভাৰতে ধাৰাবাহিকভাৱে পাকিস্তানক কাশ্মীৰৰ বিদ্ৰোহী গোটক সমৰ্থন কৰা আৰু সীমা অতিক্ৰম কৰি সন্ত্ৰাসবাদত লিপ্ত হোৱাৰ অভিযোগ উত্থাপন কৰি আহিছে, যিটো দাবী পাকিস্তানে অস্বীকাৰ কৰিছে, কাশ্মীৰৰ অশান্তিৰ কাৰণ খিলঞ্জীয়া আন্দোলন। ২০০৮ চনত ভাৰতে পাকিস্তানী উগ্ৰপন্থীৰ বুলি উল্লেখ কৰা মুম্বাই আক্ৰমণৰ ফলত সম্পর্ক যথেষ্ট অৱনতি ঘটিছিল, যাৰ ফলত আলোচনা আৰু সহযোগিতাৰ প্ৰচেষ্টাত প্ৰভাৱ পৰিছিল।

কূটনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক সম্পর্ক

এই প্ৰত্যাহ্বানসমূহৰ মাজতো গঠনমূলক সংযোগ আৰু শান্তি আলোচনাৰ প্ৰচেষ্টাৰ সময় আহি পৰিছে। ৰাজনৈতিক উত্তেজনা আৰু পাৰস্পৰিক বাণিজ্যিক বাধাৰ বাবে দুয়োখন দেশৰ মাজত বাণিজ্য সন্ত্ৰাসনাৰ বহু তলত আছে। কিন্তু দ্বিপাক্ষিক সম্পর্ক উন্নত কৰাৰ পথ হিচাপে গণ্য কৰা অৰ্থনৈতিক সম্পর্ক আৰু সংযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে মাজে মাজে প্ৰচেষ্টা চলোৱা হয়।

শেহতীয়া উন্নয়ন

বিশেষকৈ ২০১৯ চনত ভাৰত প্ৰশাসিত কাশ্মীৰত পুলৱামা আক্ৰমণ আৰু তাৰ পিছত পাকিস্তানৰ ভিতৰত ভাৰতৰ বালাকোট বিমান আক্ৰমণৰ পিছত ভাৰত আৰু পাকিস্তানৰ মাজৰ সম্পর্ক শেহতীয়াকৈ হৈছে। এই কাণ্ডসমূহৰ ফলত নিয়ন্ত্ৰণ ৰেখা (LoC) অধিক সামৰিককৰণ হয়, আৰু কূটনৈতিক সম্পর্ক অৱনতি ঘটে। কিন্তু স্থায়ী সংঘাত যে দুয়োখন দেশৰ বাবে বাঞ্ছনীয় বা উপকাৰী নহয় বুলি স্বীকাৰ কৰি আলোচনা আৰু শান্তিৰ বাবে বিক্ষিপ্ত আহ্বান জনোৱা হয়।

ভাৰত আৰু ইয়াৰ চুবুৰীয়াৰ সম্পৰ্ক: উপসংহাৰ

ভাৰতে চুবুৰীয়া দেশসমূহৰ সৈতে ভাগ কৰা সম্পৰ্কসমূহ কেৱল ভৌগোলিক সান্নিধ্যৰ প্ৰতিফলন নহয় বৰঞ্চ ইয়াৰ কৌশলগত স্বার্থ, আঞ্চলিক স্থিতিশীলতা, আৰু অৰ্থনৈতিক বৃদ্ধিৰ বাবেও অতি প্ৰয়োজনীয়। কূটনীতি, সাংস্কৃতিক বিনিময়, আৰু অৰ্থনৈতিক সহযোগিতাৰ এক সুস্বয় মিশ্ৰণৰ জৰিয়তে ভাৰতে নিজৰ চুবুৰীয়া দেশৰ সৈতে ভাগ কৰা আন্তঃসংলগ্ন ভাগ্যক স্বীকৃতি দি পাৰস্পৰিক সন্মান আৰু বুজাবুজিৰ পৰিৱেশ গঢ়ি তুলিবলৈ বিচাৰে। বিবাদ আৰু উত্তেজনাই মাজে মাজে সম্পৰ্কক বিকৃত কৰি পেলাইছে যদিও চিৰস্থায়ী সাংস্কৃতিক সম্পৰ্ক, ভাগ বতৰা কৰা ঐতিহাসিক অভিজ্ঞতা আৰু অৰ্থনৈতিক আন্তঃনিৰ্ভৰশীলতাই গঠনমূলক নিয়োজিততাৰ বাবে এক শক্তিশালী ভেটি প্ৰদান কৰে।

Departmental Activities

